

Afet Sonrası İnsani Güvenliğin Yeniden İnşası İçin Çadırkentlerde Mevcut Durum Tespiti: Malatya Çadırkentleri Örneği

Doç. Dr. Handan Akyiğit

Sakarya Üniversitesi

İnsan güvenliği uzmanları insani gelişme fırsatlarını güçlendirmek yaşam için gerekli olan sürdürülebilir ortamı sağlamak, doğal afet kategorisine giren gıda güvensizliği ve siyasi çoğulculuğa dayalı olarak sağlıklı toplumların bölünmesine sebep olan felaketlerden insanları korumak ve etnik veya dini gruplar arasında olabilecek çatışmaların sebeplerini en aza indirmek için çözüm aramaktadırlar. Birleşmiş Milletler “her şeyi kapsayan insan güvenliği kavramını” tüm bireylerin güvenliğini yedi boyutta sağlamaktadır: Ekonomik, gıda, sağlık, çevre, kişisel, toplumsal ve siyasi (BMKP, 1994). Bu bağlamın sağlanabilmesi için bir diğer önemli konu, biyolojik ve sosyal bir varlık olan insanın fiziksel ihtiyaçlarının yanında psikolojik ihtiyaçlarının da karşılanmasıdır. Kendini belirleme kuramı perspektifinde yeterlik, ilişkisellik ve özerklik temel psikolojik ihtiyaçların karşılanması bireylerin ve toplumların sağlıklı gelişmesi, bütünleşmesi, iyi oluş halleri, zihinsel sağlıkları, karmaşık ortamlara adaptasyonu, zorluklarla baş edebilmesi, sosyal güven duygusu gibi konular açısından ele alınmaktadır (Andersen, Chen ve Carter, 2000; Deci ve Ryan, 1985; 2000).

Afet sonrasında iyileştirme çalışmalarında bu şekilde tanımlanmış insan güvenliğinin yeniden sağlanması için özellikle afet sonrasında yapılacak mevcut durum analizi önem arz etmektedir. Bunun için afeti yaşayan bölgelerde olası öngörülemeyen ihtiyaçların ivedilikle tespit edilerek çatışma kaynaklarının önüne geçmek gerekmektedir. Böylece yaşam koşullarını iyileştirmek için olan bu gereksimler sadece ihtiyaç olmanın aksine haklara dönüşebilecektir. Çünkü ihtiyaçlar yardımsever niyetler ile kısa sürede karşılanabilir, ancak haklar yasal yükümlülükler oluşturarak sürdürülebilir bir toplumun inşasına hizmet sağlayabilir.

Amaç: Bu çalışmada deprem bölgesi arasında yer alan Malatya şehrinde kurulan çadırkentlerde kalan bireylerle ilişkili olarak insan güvenliğinin cinsiyet açısından dezavantajlı olan kadınlar özelinde gıda, barınma, sağlık, eğitim ve iş konularını kapsayan bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak mevcut durumu tespit edebilmek amacıyla veri toplanacaktır. Böylelikle ihtiyaçların tespit edilerek ve bölgede afet sonrasında insani güvenliğin iyileştirme çalışmalarına destek olmak amaçlanmaktadır. Bu anlamıyla bölgede afet sonrası sosyal güvenliğin geliştirilmesine destek olmak için çalışan önemli kurumlar arasında yer alan Malatya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün çalışmalarına da destek olmak için veri teminin sağlayabileceği için önem arz etmektedir.

Önem: Afet sonrasında herkes için yeniden insan güvenliğinin sağlanması ve sağlıklı bir toplumun yeniden inşasında zorluklar mevcuttur. Psikolojik sonuçların ciddiyeti depremin sebep olduğu yıkımın büyüklüğüne, sosyal değişkenlere, afetten sonra meydana gelen ikincil stres faktörlerine, demografik özelliklere ve bunların etkileşimlerine bağlıdır (Norris ve ark., 2002). Bunun yanında afetin yol açtığı yıkım neticesinde yaşanan ev kayıpları, yas ve yaralanmadan sonra gelen en önemli stres kaynaklarından biridir (Carballo, Heal ve Horbaty, 2006). Normal yaşam standardının düşmesi, günlük rutinlerin sekteye uğraması ve geçici konutlarda yaşama gibi faktörlerin travma sonrasında deneyimlenen stresle bağlı olduğu görülmektedir (Kılıç ve ark., 2006). Bu nedenle insan güvenliğinin perspektifinden gıda, barınma, sağlık, eğitim gibi bireysel farklılıklar, duygu durum, algısal değerlendirmeler ve iş gibi konulara ve bu konuların cinsiyet, yaş, yetenek ve çevresel faktörler açısından dezavantajlı gruplara odaklanması önemlidir. Bu projede ise kadınlar özelinde sınırlandırılarak çalışma

yürütülecektir. Kadınlar özelinde çalışmanın sınırlandırılmasının üç önemli gerekçesi vardır: i- Yetersiz hijyen koşulları, yetersiz beslenme ve barınma koşulları, hamilelik, kötü sanitasyon koşulları, engelli kadınların yaşadığı zorluklar, kadınların afetlerde gördüğü zararı büyütüyor.ii- Deprem sonrası kadınlar, hayatın yeniden yoluna girmesi için hanenin ihtiyaçlarının karşılanmasına dair sorumlulukları (üstelik kendileri de travma yaşarken) üstlenmek ve hanenin diğer üyelerinin duygusal, öz bakım ihtiyaçlarını karşılamak zorundadırlar. iii- Kadınlar için afet sürecinde ve afet sonrasında kalıcı tehditlere ve tehlikelere maruz kalabilecekleri güvensizliklerin giderilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda kadın refahını sağlamaya ve artırmaya yönelik güvenlik anlayışı ile kadınlara en uygun sosyal, ekonomik, çevresel, politik ve kültürel süreçlerin kamu düzeni bütünlüğü içerisinde sağlanması elzemdir. Buna benzer nedenlerden dolayı kadınlar, daha şiddetli ve uzun süreli semptomlar geliştirme konusunda riskli gruplar arasında da değerlendirilmektedir (Caia, Ventimiglia ve Maass, 2010). Kısaca kadınlar aracılığıyla elde edilecek veriler afet bölgesinde insani güvenliğin yeniden sağlanması için gerekli olan temel konu başlıklarıyla ilgili veri toplanmasına hizmet edeceği için önemli bir konu içeriğine sahiptir.